Tjele på tværs

Tjeleegnens Lokalhistoriske Forening

Ovenstående billede viser ejendommen Østergård - Østergade 58, Ørum. Billedet er udført af en gårdmaler i 1923. Desværre kan initialerne ikke identificeres. Da vi efterlyser både gårdmalere og gårdmøller er billedet repræsentativt for begge emner. Billedet er udlånt af Krista Overgaard, Ørum.

Medlemsblad nr. 2, 26. årgang 2019

Tjeleegnens Lokalhistoriske Forening

Navn, adr., tlf., mail: Funktion 2019

Karsten Sørensen Vestergade 8, Ørum - 8830 Tjele 86653164 / 42251520 karsten@orumnet.dk	Formand
Karen Vesterby Melgårdsvej 15, Rødding - 8830 Tjele 86651300 / 40640429 vesterby@godmail.dk	Næstformand
Per Vester Lærkevej 21, Ørum – 8830 Tjele 40486029 kaper@lic-mail.dk	Kasserer
Jørgen Dalager Vråvej 24, Pederstrup - 8830 Tjele 86699096 nederskov@dalager.com	Redaktør – Tjele på Tværs
Knud Erik Hansen Grønhøjvej 1, Kvorning – 8830 Tjele 21375587 ke.hansen@live.dk	Sekretær
Jan Dalsgaard Johannesen Norupvej 8, Vammen – 8830 Tjele 87332830 jan.dalsgaard.johannesen@gmail.com	Medlem
Marianne Lybæk-Witt Søndermarksvej 13, Ørum – 8830 Tjele 25610087 mariannewitt@hotmail.com	Medlem

Tjeleegnens Lokalhistoriske Arkiv
Tjelevej 8 - Ørum - 8830 Tjele
tlf.. 87 25 02 82
e-mail: info@tjelearkivet.dk
www.tjelearkivet.dk
Åbent hver mandag kl. 14 – 17.
(Ferielukket i juli måned)

Siden Sidst

Årets Generalforsamling for Tjeleegnens Lokalhistoriske forening (TFL) blev afholdt i Foulum og Formyre Kulturhus den 20 februar2019. Der var tale om den 27nde Generalforsamling i foreningens historie.
Som dirigent valgtes Svend Haakon Jensen og Knud Erik Hansen blev valgt som referent.
Beretning om TFLs aktiviteter i 2018 blev aflagt af Karsten Sørensen:
19 marts foredrag af Erik Bottke om "Børnehjemmet-Fødselsanstalten" på Vorningvej i Hammershøj
19 april holdt TFL 25 års jubilæums reception på Tjele arkivet.
26 juni Sommerudflugt til Tjele og Bigum Mølle, hvor Birthe Harritz og Karsten Sørensen fortalte om Tjele Mølle og Mogens Munk om Bigum.
6 november fortalte Per Herholdt, i Tjelehallen, om Storladne Vestgrønland.
Alle arrangementer var velbesøgte.
Lene Hove stod for beretning om Bogselskabets aktiviteter i 2018:
Tjele på Langs er udkommet i 12. udgave
Bogredaktionen har modtaget en donation på kr. 10.000 fra Andelskassen i Viborg.
I bogredaktionen savner man meget Nette Hunsballe, for hendes dygtige redaktørarbejde og gode menneskelige egenskaber. Til at erstatte Nette i Bogredaktionen er valgt Marianne Lybæk- Witt.
Per Vester fremlagde regnskab for 2018 for TFL og Bogselskabet. Regnskabet for TFL udviste et overskud på kr. 1.140 og for Bogselskabet et underskud på kr. 58.000. Dette underskud er naturligt, da Tjele på Langs udkommer hvert andet år, således at omkostningerne ligger i udgivelsesåret, og indtægterne kommer så året efter. Så indtægterne for Tjele på Langs 2018 kommer først i 2019. Begge regnskaber blev godkendt.
Under punktet Arbejdsplan for 2019 fremlagde Karsten en oversigt over de forventede arrangementer i 2019.
Under punktet indkomne forslag blev bestyrelsens forslag til ændringer af vedtægterne fremlagt af Knud Erik Hansen. Eneste bemærkning til forslaget var et ønske om en ændret rækkefølge af sognene. Med denne ændring blev forslaget vedtaget.
Budget 2019 blev fremlagt af Per Vester. Kontingentet er uændret. Kr. 100 for enkeltmedlem og kr.150 for husstand.
Under punkt 7.: Valg af Bestyrelse, suppleanter og Revisorer, havde Ruth Meller Sørensen og Jytte Bjørn meddelt at de ikke ønskede at fortsætte i bestyrelsen og Børge Kronborg ikke ønskede at fortsætte som revisor, samt at Karsten Sørensen og Jørgen Dalager var på valg.
Bestyrelsessuppleant Jan Dalsgaard Johannsen indtrådte i bestyrelsen i stedet for Nette Hunsballe.
Karsten Sørensen Jørgen Dalager modtog genvalg.
Som nye bestyrelsesmedlemmer indvalgtes Karen Vesterby og Marianne Lybæk-Witt. Så den nye bestyrelse for TLF består nu af: Karsten Sørensen, Jørgen Dalager, Per Vester, Knud Erik Hansen, Jan Dalsgaard Johannsen, Karen Vesterby og Marianne Lybæk-Witt.

Som bestyrelses suppleanter nyvalgtes Hanne Holm og Linda G. Kranz.
Som revisor modtog Svend Haakon Jensen genvalg. Som ny revisor valgtes nuværende revisor suppleant Knud Østergaard. Som revisor suppleant nyvalgtes Solveig Nielsen.
Efter kaffen og fastelavnsboller underholdt Flemming Brøste Foulum med fortællinger fra sin barndom og opvækst i Foulum og Formyre. Det foregik som en virtuel byvandring, hvor Flemming fortalte om hver gård og hus i Foulum og Formyre, samt beboerne der. Dertil små anekdoter fremlagt med vid og lune. En underholdende afslutning på en god generalforsamling.

Forårstur til Hammershøj Teglværk

I forbindelse med at Kresten Ejlskov Hansen, teknisk direktør for Hammershøj Teglværk, skrev om værkets historie i "Tjele på langs", 2016, blev det aftalt, at Lokalhistorisk Forening skulle komme på besøg. Ca. 80 tog mod tilbuddet og blev 8. maj

Bygningen er opført som fire overdimensionerede mursten med forskellig facadetegl.

godt modtaget i den smukke nye og meget bemærkelsesværdige administrationsbygning fra 2018. Kresten Ejlskov fortalte indledningsvis i det moderne showroom om stedet historie. Forudsætningen for værket er den rige forekomst af rødler, som er til stede i den allerbedste kvalitet i Nørreådalen. Leret er en smeltevandsaflejring fra istiden, som blev dannet for 10-12.000 år siden. Senere, for ca. 6000 år siden, blev en del af aflejringen vasket ud i havet og skyllede via Randers Fjord og Gudenådalen ind i Nørreådalen. I 1954 starter Hammershøj Teglværk sin produktion, og overtager i 1970 Årup Teglværk, som havde eksisteret helt tilbage fra begyndelsen af 1800-tallet. I dag er Hammershøj Teglværk en del af den familieejede koncern Randers Tegl A/S og ejet af familien Piper i fjerde generation. På de 3 murstensværker og 2 tagstensværker var omsætningen i 2018 500 mio. og der en produktionskapacitet på 170 mio mursten og 25 mio tagsten, og er i dag største udbyder af tegl i Norden. 2013 var pga. finanskrisen et lavpunkt i forbruget af mursten. For at vende udviklingen ud-

Fortiden møder nutiden. Med de gamle bygninger fra Årup Teglværk i baggrunden kigger deltagerne på specielt fremstillede buer til Lego

vikles en helt ny lang mursten (stk. pris 20-40 kr.), som bliver meget positivt modtaget og nu eksporteres til 13 lande, 20 containere er sendt helt til Australien. Der indvindes i Danmark 125.000 tons ler foruden ca. 20.000 ton som importeres. Leret, som giver grå mursten, kommer fra Tyskland, hvor naturligt skiffer i leret, giver den grå farve.

Efter den spændende gennemgang af værkets historie blev de mange deltagere delt i hold, forsynet med gule veste og hovedtelefoner. Vi var nu klar til at se processen fra ler til færdig mursten. Vi så, hvordan leret blev æltet og knust til en partikelstørrelse max 0,8 mm, sumpområdet, som sikrer et homogent råmateriale, presningen til sten, mærkede varmen i tørrekammeret og ikke mindst heden fra brændingen. Rundvisningen sluttede hos Carlsberg Bjælker, som producer overliggere i alle størrelser og faconer. Den fine aften blev afsluttet med et meget fornemt traktement og en stor tak til Kresten Ejlskov for gæstfrihed

Kommende arrangementer

Sensommerudflugt til Kvorning Mølle.

Tirsdag den 20 august
Vi mødes kl. 18.30 ved Kvorning Møllevej 23.

Tjele Kommune afvandes af to å-systemer, Tjele / Vorning Å og Nørre Å. Ved sidst nævnte å- system har der tidligere været 5 (muligvis 6) vandmøller, på det strøg af Nørre Å som løber gennem den gamle Tjele Kommune. Denne aften skal vi beskæftige os med Kvorning Mølle. Forudsætningerne for mølledrift, er en række "utætheder" i bakkerne nord for møllen, som tilsammen danner et mindre vandløb (Kvorning Møllebæk) der ender i den opdæmmede mølledam. Vandtilførslen er beskeden. Mølleren måtte samle vand hele natten for at kunne male en tønde korn dagligt. Møllens nuværende ejer, Villy Sørensen, vil fortælle om møllen og dens mennesker gennem godt 400 år. Efterfølgende vil biolog, Mette Hesselholt Henne Hansen, fortælle om den natur som området er så rig på.
Vi slutter aftenen med snak, hygge og lidt til "gummerne og ganen".

Entre inkl. traktement samt øl og vand. 30 kr.
Alle er hjertelig velkomne.

Stifinderne og Lokalhistorisk Forening.

Kong Gøtriks Borg.

Foredrag ved Museumsinspektør Thuri Thomsen.

Tjelecenteret, Tjelevej 9, Ørum, 8830 Tjele – den 6. nov. 2019, kl. 19.00.

Nede i Foulum enge, lige syd for "Sønderupgaard", har der ligget et borganlæg. Der er fundet rester af pæle til en landgangsbro ved det gamle å-løb, samt rester af et palisadeværk. Lokaliteten som befinder sig mellem det gamle og det nye å-løb kan tydelig ses på luftfotos, og er man bekendt med stedet kan man finde det i landskabet. Kong Gøtrik (eller Gotfred / Godfred) som levede fra et sted i 700 tallet og indtil år 810, skulle efter gamle sagn og fortællinger være ophavsmand til dette borganlæg. Dertil skulle han være far til Holger Danske!

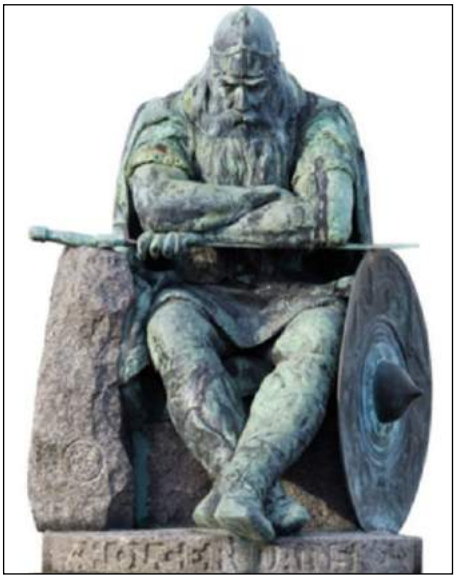

Se nu går der vingesus i tingene!

Mon ikke en mørk novemberaften med et emne af denne kaliber, og dertil en fortæller af værdig klasse, kan bibringe os en stemning fra hedenold. Vi prøver at skubbe til stemningen med mjød og fladbrød.

Vi glæder os til en spændende aften, hvor alle er velkomne.

Entré medlemmer 50 kr. –ikke medlemmer 75 kr.

Efterlysning af danske gårdmalere!

Tidligere var væggene i mange hjem ofte prydet af et maleri udført af datidens gårdmalere. Det er nok mere korrekt, at kalde dem gårdtegnere, da de brugte blyant, samt sort og farvet tusch.

Billede udlånt af indehaver: Torleif Knudsen.

Gennem en periode på et hundrede år "malede" gårdmalerne sig gennem det ganske land, og tit var de indlogeret et par dage hos kunden mens arbejdet stod på. Her på egnen var de kendteste gårdmalere nok brødrene Mads Christian og Martinus Sørensen. I 1945 var M. C. Sørensen på ophold ved Amalie og Svend Knudsen, Over Viskumvej 16. Her malede han et par billeder af ejendommen fra forskellig retning. Tjeleegnens Lokalhistoriske Forening har kendskab til en del billeder som findes rundt omkring, og der findes helt sikker mange som vi ikke har kendskab til. Vi kunne godt tænke os, at få en kopi af disse billeder og få dem oprettet i et register.

Opfordringen skal derfor lyde: Kontakt os endelig såfremt i ligger inde med et billede udført af datidens gårdmalere.

Karsten Sørensen

50 året for Mindelunden i Løvel

-da Løvel var demokratiets vugge

Lørdag d. 27. april fejrede Venstre i Løvel 50 året for oprettelsen af Mindelunden i Løvel. Det blev en rigtig dejlig dag i Løvel. Regnen stoppede 1 time før arrangementet startede og det blev en rigtig fin solskinsdag.

3 af hovedpersonerne bag arrangementet i Mindelunden i Løvel, form for Tjele Venstre Lars Mogensen, folketingsmedlem Kristian Phil Lorentzen og initiativtager til jubilæet fhv. købmand Erling Thorup, Løvel.

Ca. 70 mennesker var mødt op, og i en meget afslappet stemning blev der holdt taler af folketingsmand Kristian Phil Lorentzen, tidligere kommunalbestyrelsesmedlem Vagn Åge Kjeldsen og byrådsmedlem Johannes Vesterby, hvor de mindedes de stærke mænd, der var blevet valgt til tinge, og havde tjent Løvel Valgkreds til ære. Johannes Vesterby fortalte om de gode gamle valgdage, hvor 2-3000 mennesker rejste til Løvel for at stemme til Rigsdagen.

De fik hestene opstaldet rundt om på gårdene og både hestene og folk fik forplejning af både vådt og tørt i de dage, valget foregik. Dengang var der kun nogle få hundrede mennesker i Løvel, så det var en stor invasion for den lille by. Løvel var valgsted fra 1849 hvor vi fik Grundloven og til 1970.
I 1966 nedsatte sognerådet for Løvel-Rødding - Pederstrup et udvalg, der skulle undersøge muligheden for et historisk mindeplads i Løvel for de tidlige valg til Rigsdagen, der blev afholdt i Løvel.

Mindestenene repræsenterer nogle af de mænd, der blev valgt i Løvel Valgkreds, der helt siden 1849 havde været valgkreds for Viborg, Tjele, Møldrup og Ålestrup kommuner.

Det lykkedes at få flyttet en mindesten over tidligere landbrugsminister Anders Nielsen, som var placeret ved Asmildkloster Landbrugsskole til Løvel. En sten for Laust Nørskov fra Bjerregrav, og en stor sten med navne på alle de mænd, der blev valgt i kredsen. Den sidste sten, der indgik i Mindeanlægget var Gustav Holmberg. Den blev sat op i 2001, og Anders Fogh Rasmussen var hovedtaler, samme år som han blev landets statsminister.

Der er altid plads til hygge i Mindelunden. Her er Viborgs Stifts Folkeblad på besøg i 1974 med "den rullende redaktion". Fra venstre ses vognmand Niels Møller, kommunalbestyrelsesmedlem Thomas Bach, meddeler for VSF Sigrid Rasmussen, Gerda Bach, formand for borgerforeningen Henning Klovborg, hans søn Kenneth, tidligere kommunekasserer Herman Bust og redaktør Willy Hansen. Vogteren over ølkassen med ryggen til er Rudolf Kristensen, Løvel .

Jonna Bach

De gamle gårde i Løvel.

store forandringer i bybilledet i Løvel.

Endnu 2 af de gamle gårde i Løvel er i forandring. I 1824 lå ca. 20 gårde i Løvel tæt hele vejen rundt om bygaden (nuværende Tinggade) og gadekæret (Fåers dam).
De var alle fæstegårde under Sødal Gods, men alle gårdene købte sig fri i 1824 for 324 Rd pr stk.
Et par brande og almindelig udvidelse af bedriften gjorde, at flere af gårdene i de næste 100 år flyttede lidt udenfor byen, men så sent som i 1960 lå der stadig 10 driftige gårde langs med Tinggade i Løvel. De blev alle drevet som familiebrug, men udviklingen gik stærk og i dag er der ikke mange tilbage. De fleste har solgt jorden fra og mange af bygninger er forsvundet.
Nu sker der store forandringer med 2 af de rigtig gamle gårde. Det er Gåsekærgård,
hvor det sidste bliver revet ned til fordel for boliger og sidst i juni måned brændte udbygningerne til den ældste gård i Løvel, Søndergård.
Gåsekærgård lå på hjørnet af Tinggade og Gl. Røddingvej. De sidste ejere af Gåsekjærgård, der drev landbrug på gården var søskendeparret Marie og Anders Kristensen.
Anders havde overtaget gården i 1962 efter sine forældre og han drev den sammen med sin søster Marie indtil 1985. Deres forældre Laurits og Mette Marie havde haft ejendommen siden 1924. Laurits døde i 1947 og Mette Marie døde i 1975.
Gården blev drevet på gammeldags facon, både da Laurits og Mette Marie havde den, men også da Marie og Anders drev den, der var ikke lavet meget om i de sidste 100 år.
Marie og Anders hed aldrig andet i folkemunde end *"Marie og Anders til Laurits"*

Gåsekærgård og lidt af Rokhøjgård.
Begge gårde er nu borte.
I "Fås dam" i forgrunden var der leben af ænder og gæs, måske deraf navnet Gåsekærgård.

Gården lå ved byens gadekær "Fåers dam" og det man i gamle dage kaldte Toften. Det var førhen et samlingspunkt i Løvel. Det var her tivoli stillede op, når de kom til byen, og det var her der blev holdt "bymøder", og meget andet.
Fra 1849 til 1970 var Løvel en stor valgkreds, og når der i gamle dage var valg, kom folk var nær og fjern for at deltage i valget, og hestene blev opstaldet på Gåsekærgård og de andre gårde, og de mange tilrejsende fik forplejning af både vådt og tørt. Det gav travle, nok også lystige dage på gården og i byen.
Søndergård er den ældste gård i Løvel. Den kan do-

Gåsekærgård. Gårdmand Anders Pedersen (Lassen) 1849- 1928 sammen med karlen Laurits Kristensen (senere ejer).

kumenteres tilbage til 1688, hvor enken Kirstine Nielsdatter var enefæster på gården. Til hjælp havde hun nok ensøn og svigersøn, for i 1690 ses de to som fæstere på gården, med hver en halvdel. Gården bliver hele tiden nævnt som Søndergård i

Søndergård i Løvel 1949

Løvel, og alle fæstere eller ejere er i eftertiden altid blevet kaldt eller døbt Søndergård. Det har været tilfældet helt op til 1911, hvor den sidste Søndergård, nemlig Jens Sørensen Søndergård solgte gården til Ole Olsen.
Søndergård har på et tidspunkt været byens største gård, men der er udstykket en del derfra.
Gården har de sidste mange år været drevet som andefarm. I juni 2019 brændte de gamle bygninger, kun stuehuset fra 1940 og et nyere garageanlæg var uberørt af branden.

Jens Sørensen Søndergård med drengen Kristian

Ejvind Egede Sørensen har skrevet en meget udførlig beskrivelse af Gåsekærgård, som findes på Tjeleegnens Lokalhistorisk arkivs hjemmeside: "Gammel bondegård i Løvel"

Jonna Bach

Byvandring i Kvorning d. 2 juni 2019

Den 2 juni 2019 blev der afholdt byvandring i Kvorning, arrangeret af Soppefestkomiteen i Hammershøj. Det var en stor succes, da der mødte over hundrede op til byvandringen og den efterfølgende fællesspisning. Under byvandringen fortalte Edith Nielsen og Knud Christensen om husene og deres beboere i 1950'erne. Edith har boet 80 år i Kvorning og havde derfor et godt kendskab til beboerne i 1950'erne og anekdoter om disse.
Turen startede kl. 16.00 med afgang fra parkeringspladsen ved kirken. Herfra gik man via kirkestien til Viborgvej, hvor man passerede den gamle skole. Derefter gik man ad Viborgvej mod øst til udkanten af byen, herefter mod vest i nordsiden af Viborgvej. Turen sluttede på Kvorning Møllevej hos Ingrid og Knud Christensen, hvor der var dækket op til spisning i deres maskinhus.

Hvis man skal fremhæve et par ting fra turen:
De yngre deltagere kunne ikke forstå, at der i den omtalte tidsperiode var 3 købmandsforretninger langs Viborgvej, tillige med en isbod og et brødudsalg - en strækning på ca. 1- 1,5 km.
På den tid var der en lillebil-vognmand, Sofus Mikkelsen. Bilen var en af de berømte folkevognsrugbrød med reservehjul på forenden. Sofus kørte om lørdagen ungdommen hjem fra bal på Bloksbjerg i Aalum. Han havde ingen grænse for, hvor mange der måtte være i bilen. Alle, der kunne klemme sig ind, kom med. Det bevirkede så, at bilen havde besvær at forcere Tindbæk bakken mod Hammershøj. Sofus havde så fået den ide, at han kunne hjælpe bilen ved at presse fremad på rattet.
Turen rundt i byen tog ca. 1,5 timer.
Alt i alt en vellykket aften.

Knud Erik Hansen

Den gamle vej til Batum

Lokalhistorisk gruppe i Løvel havde i april måned den årlige forårsudflugt, hvor man denne gang fulgte den gamle vej mellem Løvel og Batum. Vejen udgik fra Løvel mellem de gamle gårde Rørbækgård og Søndergård og gik tværs over Løvel Søndermark til de smukke bakker ned mod Batum. Den gamle vej til Batum er i øvrigt en usædvanlig naturperle. *Jonna Bach*

Bagerst anes de gamle gårde i Løvel. Forrest ses de nye grunde, der er klar til salg,

Gårdmøller i Tjele Kommune.

Op gennem historien har mølledrift på forskellig vis været et kontrolleret erhverv. Fra 1660 blev møllebrugene underkastet kongelig bevilling, (møllerprivilegium). En forordning som samtidig pålagde møllebrugene "mølleskyld", (beskatning).

I en overgangsperiode fra 1852 til 1862 blev mølledriften frigivet, således, at det stod enhver frit at etablere og drive en vindmølle. Det var efter denne periode, at vindmølleindustrien tog fart. I storhedstiden fra 1900 til 1920 blev der produceret 15-20.000 vindmøller. Der var stort set kun to typer, - klap sejlere og vindroser, begge typer blev også kaldt vindmotorer. Vindrosen havde en mange bladet rotor og blev oftest brugt til at pumpe vand fra ejendommens brønd. Klapsejleren havde 4 til 8 vinger, oftest 5 eller 6. Hver vinge var udstyret med et antal klapper som automatisk indstillede sig efter vindhastigheden. Denne type anvendtes hovedsagelig ved landbruget, til at drive gårdens maskiner (kværn og tærskeværk), samt ved landsbyens vandværk, møllerier og div. afvandingsprojekter.

I 1896 etablerede Anders Nørgaard Jensen Skals

Billede udlånt af Skals Lokalhistoriske Arkiv

Maskin- og Motorfabrik, og det er nok her fra en væsentlig del af møllerne i den gamle Tjele Kommune kom. I perioden 1900 til 1930 blev der fabrikeret 1432 vindmotorer. Et uddrag af en kundeliste fra 1918 viser ikke mindre end 27 solgte enheder her i Kommunen.

I et katalog fra Skals Maskinfabrik kan man læse forskellige kunders anbefalinger af virksomhedens møller. Følgende anbefaling er fra en lokal kunde, som har købt ikke mindre end 2 møller.

Vindmotoren, som Møllebygger A. N. Jensen Skals, opstillede for mig i Aaret 1894, kan jeg nu efter 9 aars Brug give min bedste Anbefaling, da den endnu Billearbejder lige så godt, som da den var ny, og jeg i denne Tid ikke har kostet noget på den af betydning, og der heller ikke er udsigt til, at der vil blive nogen Reparation for det første, endskønt den har været brugt meget. Min Anbefaling bekræftes derved, at jeg atter, da jeg i 1902 byggede en ny Gaard her i Nærheden, købte en ny Vindmotor af A. N. Jensen, Skals, til denne Gaards brug. Motoren er med 24 Fods Klapsejls-Vingefang, 4 Vinger, som Arbejder særdeles tilfredsstillende, og da Arbejdet er udført solidt og samvittighedsfuldt, kan jeg på det bedste anbefale saavel Motoren som Arbejdets Udførelse. Tillige meddeles, at Motorerne modstod den haarde Storm, som vi havde 23. Decbr. 1902, Uden at tage den allermindste skade.

Batum pr. Viborg, den 6. Juli 1905.
Søren Andersen

Man kan læse om omtalte dec. storm i VEJRET - tidsskrift for vejr og klima, her er datoen dog opgivet til 25-26 dec. 1902.

Ørum Vandværk betjente sig også af en mølle fra Skals Maskinfabrik. Af den gamle protokol fra 1903 fremgår der følgende:*1910 pr. 1 August holdes en Ekstra Generalforsamling, for at tage Bestemmelse angaaende Vandværkets Motor. (*Den gamle vindmotor kunne ikke længere) Det fremgår af protokollen, at man var i kontakt med Fjerritslev Jernstøberi og Maskinfabrik, så det er nok tænkeligt at den første vindmotor kom herfra. Dog ender generalforsamlingen med, at vedtage et tilbud fra Skals Maskinfabrik. Her ville A. N. Jensen, Skals,

levere og opstille en hel ny motor, 20 fod højere end den gamle, som kun var på 30 fod, altså 50 fod, (15,7 m.) og dertil en ny pumpestang for i alt 800 kr. A. N. Jensen anbefalede dog en mølle med 5 vinger, mod tidligere 4. Dette ville man også tiltræde såfremt man kunne få motoren til samme pris. Som det fremgår af nedenstående billede blev det kun til 4 vinger.

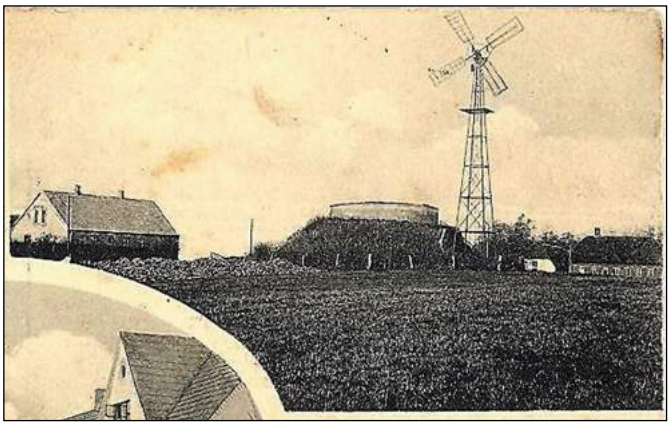

Billede af Ørum Vandværk er uddrag af ældre postkort fra et tidspunkt mellem 1910 og 1925.

Motoren blev sat i drift den 24. august og fungerede indtil 1933, hvor man blev tilsluttet elselskabet EGO. Møllen fik, efter tilbud fra smed C. C. Christensen, afmonteret vingerne for den nette sum af 20 kr. - og på et senere tidspunkt afhændet.

I kundelisten fra Skals Maskinfabrik figurerer navnet Emanuel Gregersen, Fårdal pr. Viborg. Emanuel og hans hustru Abigael ejede Agerbakgård som har adressen Fårdalvej 7, 8830 Tjele. Som det var

skik og brug dengang, udstykkede man ofte en del af ejendommen ved et arveskifte. Emanuel og Abigael havde en datter og to sønner. Den ældste søn, Lars Georg Engelbrekt Gregersen, fik barndomshjemmet og til den yngste, Frederik Emil Ebbesen Gregersen, blev der udstykket ca. det halve af ejendommen. Denne udstykning fandt sted i 1910, og der blev opført en ny gård som i dag har adressen Fårdalvej 6. Ejendommen hedder Nygård – hvad ellers.
(Hvad datteren blev spist af med vides ikke). Købet af møllen fra Skals Maskinfabrik sker højst sandsynlig på dette tidspunkt. Den blev opført ved den nybyggede gård. Om det er den samme mølle, som jeg kan huske fra 1950erne er nok tvivlsomt, men på et billede fra 1948-1952 ser man en mølle af typen vindrose. Møllen trak via en aksel, som var ført gennem væggen ind i ladebygningen, (se billede) kværn og hakkelsemaskine. Endvidere pumpede den vand op fra brønden og videre til en vandbeholder, som befandt sig på et højere beliggende punkt øst for gården. Vandværket forsynede begge ejendomme. Ifølge Kurt Gregersen, som er fjerde generation på Agerbakgård, så var vandbeholderen placeret ovenpå en tidligere gravhøj. Hjemmeværnet bortsprængte beholderen oktober 1970.

Nygård, Fårdal. Lejeblok til aksel fra vindmotor i den delvis tilmurede væggennemføring

Den energi, som datidens møller producerede, udgør kun en brøkdel af, hvad Danmarks nuværende ca. 4500 møller producerer. I 2018 var den samlede installerede vindmølleeffekt på 6.125 MW, og med en årsproduktion 15,6 TW/h.
Af gode grunde kender vi ikke energiproduktionen fra datidens møller, da al vinden - stort set - blev omsat til mekanisk kraft og ikke til elektricitet. Dog skønnes det, at den installerede effekt år 1920 var på ca. 45 Mw. I dag bruger en gennemsnitsfamilie ca. 4.450 kW/h om året. I 1920 havde kun 24 % af landbefolkningen i Jylland elektricitet og forbruget pr. husstand var på sølle 100 kW/h om året !!! En kW/h kostede dengang ca. 80 øre mod ca. 35 øre i dag. (Priser før afgifter og div. tillæg)
I dag erstatter vindenergi fossile brændsler, for hundrede år siden erstattede vindenergi legemligt arbejde og trækkraft fra husdyrene. Mon ikke vindenergi forholdsmæssigt betød ligeså meget dengang som nu. Måske mere.
Tjeleegnens Lokalhistoriske Forening har et ønske om, at få registreret disse gamle gårdmøller.

Billede af Nygård fra ca.1950. Udlånt af Preben Hartvig Nielsen.

Til møllerne knytter der sig mange fortællinger og hændelser, lad os prøve, at få kastet lys på dette kapitel af vores historie. En del af møllerne kan ses på gamle billeder og fotos, og en del kan ses markeret på gamle kort/målebordsblade. Et forsigtig gæt vil nok andrage ca. 200 møller i den gamle Tjele Kommune.
(Kundeliste fra Skals Maskinfabrik vil blive tilgængelig på Arkivets hjemmeside.)
Har i kendskab, billeder og fortællinger til nogle af disse møller, så henvend jer til Lokalhistorisk Forening eller til Tjelearkivet.

Karsten Sørensen

(Kildemateriale: Energistyrelsen og bogen: El og gas til Danske Kommuner)

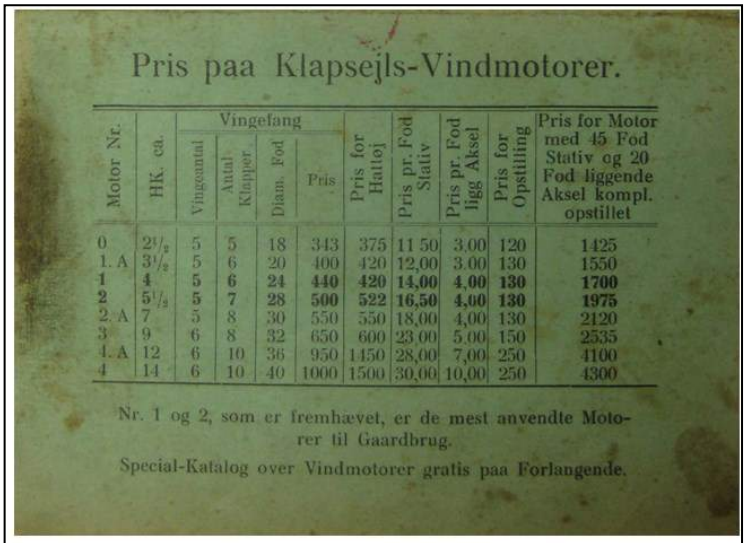

Pris paa Klapsejls-Vindmotorer.

Motor Nr.	HK. ca.	Vingefang: Vingeantal	Vingefang: Antal Klapper	Vingefang: Diam. Fod	Vingefang: Pris	Pris for Hallej	Pris pr. Fod Stativ	Pris pr. Fod ligg Aksel	Pris for Opstilling	Pris for Motor med 45 Fod Stativ og 20 Fod liggende Aksel kompl. opstillet
0	2½	5	5	18	343	375	11 50	3.00	120	1425
1. A	3½	5	6	20	400	420	12,00	3.00	130	1550
1	**4**	**5**	**6**	**24**	**440**	**420**	**14,00**	**4,00**	**130**	**1700**
2	**5½**	**5**	**7**	**28**	**500**	**522**	**16,50**	**4,00**	**130**	**1975**
2. A	7	5	8	30	550	550	18,00	4,00	130	2120
3	9	6	8	32	650	600	23,00	5,00	150	2535
4. A	12	6	10	36	950	1450	28,00	7,00	250	4100
4	14	6	10	40	1000	1500	30,00	10,00	250	4300

Nr. 1 og 2, som er fremhævet, er de mest anvendte Motorer til Gaardbrug.

Special-Katalog over Vindmotorer gratis paa Forlangende.

Og hvad kostede sådan en såkaldt vindmotor dengang? Heldigvis eksisterer der et prisblad fra Skals Maskinfabrik. Prisbladet er fra 1928, og viser priser på Klapsejlere i forskellig størrelse og udførelse. Motor nr. 1 kostede således 1700 kr. Omregnet til nutidspris, svarer dette beløb til ca. 60.000 kr.

Vi samler historie og historier om landsbyen Vammen

Mette Vaarst/Jan Johannesen/ Jørgen Spanggaard/ Kjeld Gregersen

Vi er en lille 'kerne-gruppe', som er ved at skrive en lille bog om historie og med historier fra Vammen. Det er dét sted, hvor vi bor, og hvor nogle af os voksede op. Vi holder af at kende dét sted, hvor vi har hjemme. Vi har selv historier herfra og mange har bidraget og delt historier med os. Vi har også søgt historier og dokumentation bl.a. på Tjele lokalhistorisk arkiv. Vi vil gerne dele de historier med menneskene omkring os, og med særlig tanke på de yngre medborgere. Nok er det en historie om Vammen, men den giver også et vindue ud til den videre Danmarkshistorie. Dybt fascinerende er det at tænke på udviklingen op gennem tiderne, som for eksempel den enormt store indsats, der blev lagt i at omfordele jorden fra fællesjord til enkeltstående gårde med sammenhængende jordtilliggender, eller hele andelsbevægelsen, og hvad den betød for udviklingen af et lille samfund, som var og er en del af et større samfund. De mange arkæologiske fund omkring Vammen viser, at det er et sted, hvor der har levet mennesker og små samfund i mange århundreder, men dét, vi koncentrerer os om i denne omgang, er den nyere historie, dvs. de seneste par århundreder og især godt og vel 100 år.

Vammen kirke i 1907. Den havde på dette tidspunkt været under Tjele Gods siden 1750. Den blev overdraget til Vammen Menighedsråd 25.november 1914.

Enkelte steder griber vi længere tilbage, dels fordi kirken og skolen udgør meget centrale gennemgående udviklingsspor i Vammen, og de blev jo bygget og udviklede sig i hhv. 1200-tallet og fra 1722, og dels fordi den nyere historie jo heller ikke kan forstås, uden at man lige har trukket linjerne fra tiden, som kom forinden.

Historien om en udvikling gennem århundreder

Det giver mening at tænke i epoker for at forstå Vammens udvikling i nyere tid. Vi tænker i fire epoker, hvoraf den første simpelthen er 'tiden op til 1800 tallet', som vi kalder 'fællesskabets tid'. Det gamle Vammen var udgangspunkt for sognet, dvs. rammen om gudstroen, og fællesdyrkning af jorden (Landsbystævnet). Landsbyen var fuldstændig baseret på landbrug, og gårdene lå inde i Vammen. Det var subsistenslandbrug, det vil sige, at de enkelte familier dyrkede mad til sig selv, og i meget begrænset omfang til at sælge, ligesom i resten af Danmark, og bønderne dyrkede jorden med ganske enkle og ganske få redskaber.

Vammen var – også som andre steder på landet i Danmark – et fattigt sted, og jorden ejedes af godser. Godserne fæstede gårdene væk for landgilde og hoveri eller hovarbejde på herregårdene; for Vammens vedkommende var det Tjele Gods, Randrup Gods, Asmildkloster Gods, Sct. Ibs Gods samt S.K. Hansen under Fastruplund og Torupgaard, som befinder sig på matriklen Torup, som hørte ind under Tjele Gods indtil 1802. Derudover havde kirken en gård, som præsten kunne leve af. I perioden 1750-1814 gennemførtes landboreformer, som havde til formål at øge produktiviteten, efter en

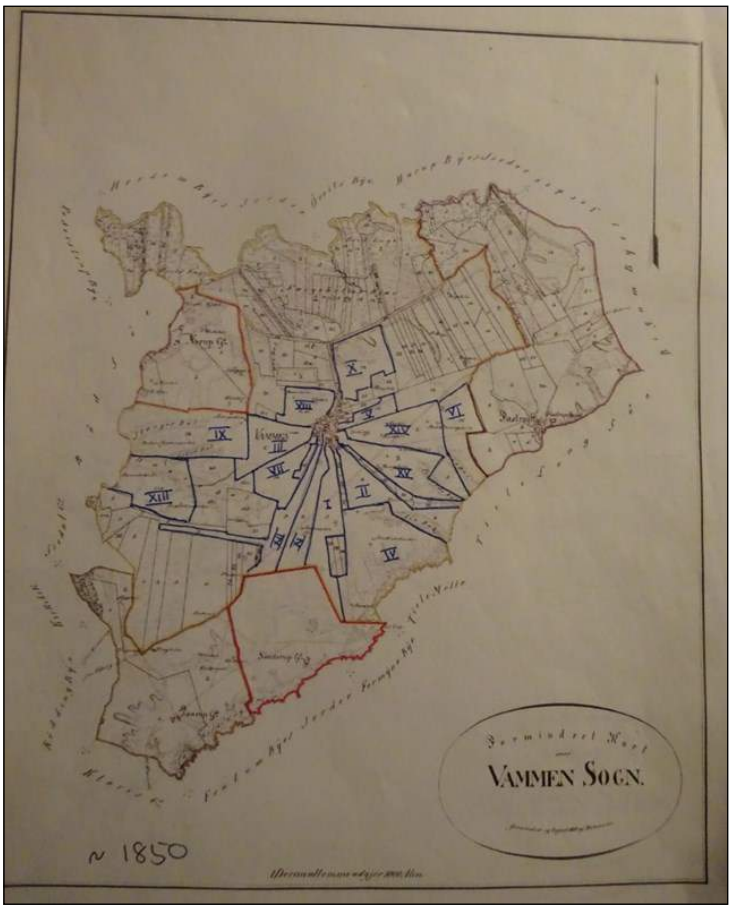

Kort over Vammen omkring 1850, hvor det tydeligt ses, at gårdene har fået sammenhængende jordstykker, som 'stråler ud' fra landsbyerne. Gårdene begyndte gradvist at blive flyttet ud på deres jorde.

eskalerende landbrugskrise i 1730'erne, som havde rødder flere steder, men som pegede på, at stavnsbåndet simpelthen ikke fungerede: man havde brug for et virksomt landbrug. Desuden var den såkaldte oplysningstid startet, hvilket bevirkede, at man snakkede om ligeværd og rettigheder (selvom det dog tog nogen tid inden fx

husmænd og kvinder fik rettigheder).

Bønderne, som levede i Vammen under godserne, levede i et dyrkningsfællesskab. Udenom gårdene, som jo lå inde i Vammen – se figur - lå der marker af vidt forskellig kvalitet og beskaffenhed.

For at fordele goderne og afgrøderne retfærdigt, deltes man om jord af forskellige kvalitet, sådan at hver gård dyrkede små striber af jord mange forskellige steder. Nogle steder hjalp de hinanden på de større marker og delte så høsten. Udover dyrkningsjorden lå der fællesjord (forten) rundt om kirken, og på denne jord fandtes byens brønd, gadekæret og bystævnet, hvor bymændene (typisk gårdejerne) samledes for at tage formelle beslutninger med Oldermanden som mødeleder. Det var også her byens hyrde og smed boede fra tidlige tider. Skolen, hyrden og smeden hørte ligeledes til fællesskabets tid – de var ansat af bønderne.

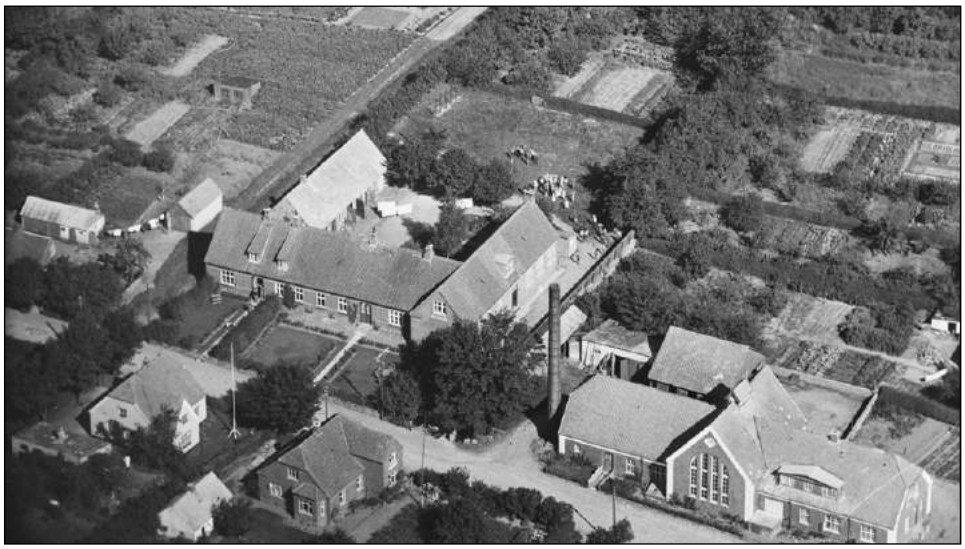

Vammen Skole i 1946, hvor den havde til huse i det nuværende 'Børnehus'. Både førstelæreren og anden læreren boede også hér, og skolegården var græsarealet bag skolen. Ved siden af lå Vammen Mejeri, hvor der var mælkeudsalg, og bageriet lå

I den anden epoke fra cirka 1800-1860 var Vammen gennem en proces, hvor bønderne blev selvejere og kunne købe og eje den jord, de dyrkede, og hoveri og fæstearbejde blev reguleret, men endnu ikke afviklet. Ifølge den store forordning i 1781 blev der også påbudt fx udstykning af skolelodder og jorde til de jordløse husmænd, som i fællesskabets tid havde haft græsningsret på landsbyens fælles græsgange, men som dog ikke fik helt de samme rettigheder. Op gennem 1800-tallet var det største skel i landområderne mellem folk, som hyrede lønarbejdere (gård- og godsejere), og de som blev nødt til at ernære sig ved lønarbejde (husmænd, landarbejdere og landbyerhverv). Mange af gårdene blev flyttet ud på deres jorde. 'Nederby' – som er den nordlige del af Nørregade, Egestubben, Grøndalsvej og Hybenvej – udviklede sig nu. I 1837 blev kun 1% af dansk landbrugsjord dyrket i fællesskab - noget af en kraftanstrengelse for Vammen og andre lokalsamfund, og staten var flere gange inde som mæglere mellem bønder og godsejere rundt omkring i landet. Som det fremgår af tabel 1 var der generelt befolkningstilvækst, hvilket kan illustreres gennem befolkningstallet i Vammen Sogn, som fordobledes i denne periode, fra 263 borgere i 1801 til cirka det dobbelte i 1880. Jordreformerne og den nye måde at organisere gårde og landsbyer på var således helt nødvendige for at kunne mætte flere munde.

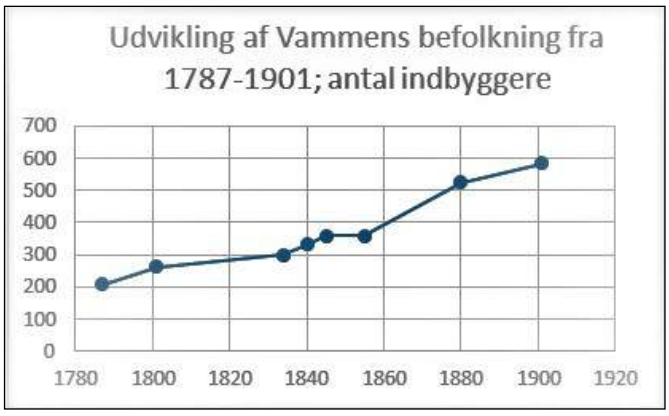

Tabel 1. Vammens befolkningstal fra 1787 til 1901. Folketællingen i Vammen sogn i 1787 var aldersfordelingen således at ca. 37% af de 208 indbyggere var børn op til 14 år, men kun 10 mennesker var 65 år og ældre. Befolkningen mere end fordobledes op gennem 1800-tallet, og ved folketællingen i 1880 var knap 40% af de 524 indbyggere 14 år og derunder, og der et par håndfulde mennesker fra 75 år og derover. I 1960 var befolkningstallet i Vammen Sogn 820 borgere, og i 2008 havde Vammen Sogn et befolkningstal på 862.

Den tredje epoke i Vammen 1880-1960, kalder vi andelstidens Vammen. Det blomstrede i landsbyen Vammen, og der kom også gang i husbyggeriet i Vammen: husene skød op især i de første årtier af 1900-tallet. Fra at være en lille landsby med gårde og små husmandssteder med små jordlodder, blev det til en driftig lille landsby med butikker, handel og håndværksmestre. Andelsbevægelsen greb om sig: Forbrugsforeningen (senere 'Brugsen') blev stiftet i 1888, Vammen Mejeri i 1912 og Andelskassen 1919. Der kom vand, elektricitet, og senere gadebelysning og vejbelægning, så den landsby, som vi kender i dag, tog form. Ude i det ganske land var industrialiseringen ved at tage fart, og der opstod arbejdspladser tæt på de større byer, hvor folk flyttede ind for at blive lønarbejdere, hvilket også betød, at der var brug for mad til byerne og transportmuligheder for at få det ind til byerne. Parallelt med dette førte bølgerne af oplysning, demokratiudvikling og højskolebevægelsen en masse med sig, såsom forsamlingshus, som blev bygget i Vammen i 1918.

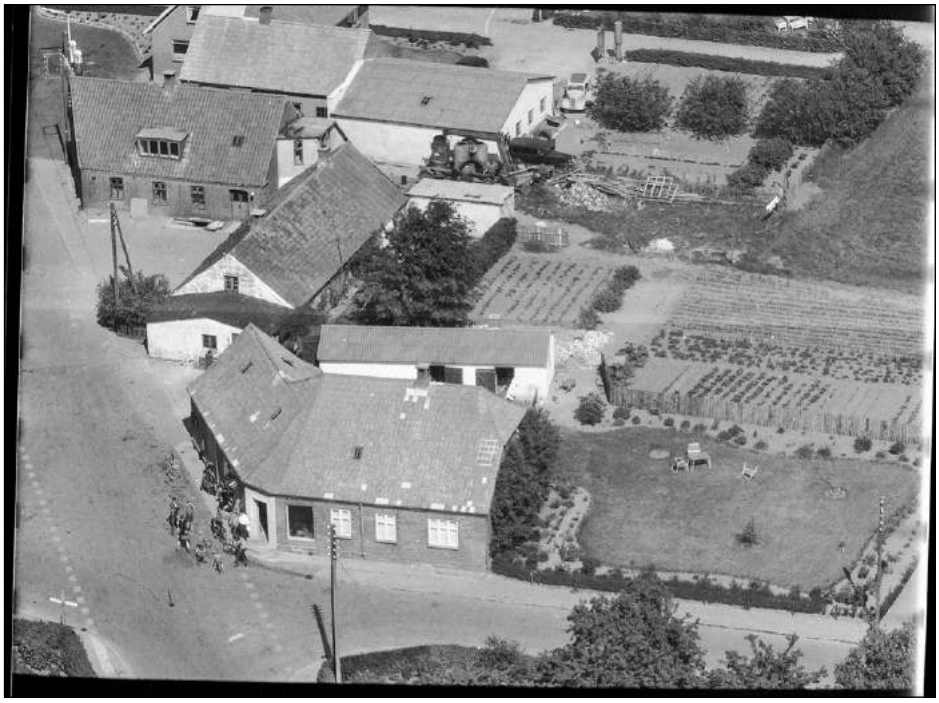

Vammen Købmand i 1959. Der er taget mange luftbilleder i perioden 1944 til 1959, og de er tydelige illustrationer af , hvordan livet blev levet – som fx hér hvor man ser køkkenhaverne, bilerne, som hér dels benzin-pumpen foran mekanikeren, og børn og andet godtfolk, som myldrede ud af butikken og andre steder fra for at se flyvemaskinen.

Epoken fra cirka 1960 og op til i dag kalder vi 'afvikling af bondesamfundet', fordi der skete en afvandring fra landbruget, og mange af butikkerne og håndværkervirksomhederne begyndte at koncentrere sig i byområderne. Samtidig blev transporten nemmere, idet en stigende andel af befolkningen fik egen bil, og der blev fortsat op til i dag bygget mange nye beboelser. Hvor mange tidligere tilbragte hverdagene i og omkring Vammen, begyndte man i stigende omfang at køre til sit arbejde et andet sted om morgenen og komme hjem om aftenen. Det stiller nye krav til, hvad der skal til for, at Vammen (for)bliver et landsbysamfund, som er attraktivt og giver en meningsfuld, tryg og social ramme for os, som bor her.

Historierne: glimt af hvordan levede liv blev levet

Hvis vi skal prøve at forstå 'hvordan Vammen var at bo i som landsby' så gøres det bedst gennem historierne om de mennesker, sociale strukturer og netværk som eksisterede i Vammen. Vi har samlet hvad vi kunne, og det giver en broget og vidtspændende palet af 'små historier', som nogle gange er ganske korte, men dog giver et indtryk af livet i landsbyen. Det er fx de ting som man var fælles om: vaskehus, frysehus, 'julens glæder' (en 'privat opsparingsordning' for at kunne få råd til at holde jul) og brandkorpset. Men det er også historier om forsamlingshuset, jordemødre, Grønvald Fynbo hvis succesfulde 'julehæfte' gjorde at Vammen Posthus gennem en periode var provinsens travleste posthus i december! Vi har nogle af butikkerne i Vammen, vores første rutebil, og helt op til nyere historie, såsom kampen for at bevare Vammen Skole og den efterfølgende dannelse af Vammen Friskole. Det er tankevækkende historier om en boblende og levende landsby, hvor mennesker ofte ved fælles hjælp bidrog til at skabe gode og trygge liv for egne og andres familier.

Vammen nu og fremover

Vi ville så gerne have 'det hele' med i vores lille bog – det får vi selvfølgelig aldrig. Lige nu er vi ved at trække en streg og sige: nu runder vi af med dét vi har – og hvis der så er mange reaktioner på den første udgave, så må der redigeres og laves en nyere udgave. Vi er fascinerede af, hvor sammenhængende, tæt og virksom Vammen har været med mange små virksomheder, handlende og aktiviteter, fuld af historie og historier. Mennesker har levet og åndet, og gamle slægter har flettet sig sammen med tilflyttere. Selvom udviklingen – som skitseret ovenfor – har trukket meget af erhvervslivet væk fra Vammen, så har det været et sted med masse af socialt liv og foreninger – et trygt sted at vokse op, og et levende sted at være, når man var hjemme – mere end et overnatningsly med internetadgang. Helt op i 1990'erne var det en landsby som blev fremhævet for sit sociale liv og sine foreninger, og i 2017 blev den 'Årets Lokalområde'. Det kommer ikke af sig selv, men bygger på folks vilje til at være tilstede og yde en indsats – det håber vi også bærer Vammen videre, så vi aldrig bliver 'udkant'.

Offentlig gruppe på Facebook
Tjele-egnen gamle og nyere billeder og historier

Beskrivelse:
Gruppens formål er at vise billeder fra Tjele egnen. Alle er velkommen til at bidrage, med nye og gamle billeder fra Tjele. Kommentarer / gode historier er også tilladt, så længe det er om Tjele. Alt det der ikke er fra Tjele, bliver slettet.

Klip fra Facebook :
Vi er i færd med at foretage en registrering og digitalisering af vort omfattende billedmateriale fra lokalområdet og eftersøger i den forbindelse frivillig arbejdskraft til nogle få timers arbejde om ugen ... eller når du har tid. Har du lyst til at blive en del af et velfungerende og hyggeligt fællesskab, hører vi gerne fra dig.
Jimmy Fisker

Tyskland – Grønhøj – Ø – Løvel

Da kartoffeltyskerne kom til Løvel

*Søstrene **Eva Barbara og Ane Elisabeth Cramer** var døtre af de første kolonister (kartoffeltyskere), der indvandrede fra Sydtyskland i 1760, inviteret af kongen med henblik på at få opdyrket de store hedearealer i Midtjylland.*
Søstrene blev banebrydende, både fordi de i starten af 1800-tallet, som nogen af de første blev gift med etniske danskere, og fordi de brød op fra heden og bosatte sig udenfor det lukkede miljø, der var opstået i Grønhøj og Havredal.

Ankomst til Danmark

Deres forældre var Anna Barbara Bitsch og Johan Peder Cramer. Forældrene var begge født umiddelbart efter, at deres forældre som nygifte havde slået sig ned på Alheden.
Kong Frederik d. 5. havde ført en hvervekampagne i Sydtyskland for at få tyskere til at bosætte sig i Jylland, så de kunne opdyrke den store jyske hede.
Johan Cramers forældre var blevet gift i Ladenburg i Sydtyskland lige inden afrejsen til Danmark, og Anna Barbaras forældre havde mødt hinanden på den lange rejse til Danmark og blev gift i Thorning Kirke kort efter ankomsten til Grønhøj.
Hvervekampagnen, som Kong Frederik havde ført i Sydtyskland, indebar bl.a., at der ville være en lille gård til hver familie, et par dyr og redskaber. Derudover rejsepenge ved ankomsten og dagpenge og skattefrihed i en årrække fremover.
Begge familier var rejst fra Odenwald ved Heidelberg i marts måned 1760 og ankom til Fredericia 1. maj samme år, trætte og udslidte efter den lange, primitive rejse.
Efter nogen tid i Danmark blev de anvist de nye bosætningssteder, bl.a. Havredal og Grønhøj.

Bosætning i Grønhøj

Familierne Bitsch og Cramer blev anvist Grønhøj som bosætningssted, og de ankom i september 1760. Men intet var som lovet. Der var ikke andet end lynghede og krat, der var ingen huse, og nogen måtte bo i jordhytter den første vinter.

Dette syn mødte kolonisterne, da de i 1760 fik anvist deres nye beboelsessted. Smukt, men øde og utilnærmeligt

Efterhånden ankom der byggemateriale, så de kunne bygge deres huse, og de fik primitive redskaber til at opdyrke den genstridige hede.

Med slid og udholdenhed lykkes det for nogle af indvandrerne at få et levebrød ud af det, mens andre rejste videre eller tilbage til Odenwald.
Det blev naturligt nok et lille lukket samfund, kulturen og sproget var nyt, og der var langt til alt. Thorning by var den nærmeste beboelse og kirke, men der var en mils vej, og til Viborg var der endnu længere.
Men Anna Barbara og Johan Peters forældre blev og fik bygget en gård og etablerede sig på Alheden.

Cramers gård i Benslehøj, her er det 3. generation Cramer. Ca. 1890.

Kongen havde lovet kolonisterne en kirke, og det blev først en realitet i Frederiks i 1766. Der blev Anna Barbara og Johan Peter gift i 1782, og de overtog Johan Peters fødehjem.

De fik 7 børn blandt dem **Eva Barbara og Ane Elisabeth**, som vi vil følge her.
Ane Elisabeth f. 1785 blev i 1808 tjenestepige hos plantør Johann Andreas Severin Dehn i Ulvedal

Frederiks Kirke. Den er placeret præcis mellem Havredal og Grønhøj, midt på den øde hede.

Plantage, og det fik følger. Året efter fødte hun sønnen Philip Friderich Andreasen, og plantøren var faderen. Han vedkendte sig faderskabet, men giftermål kunne der ikke blive tale om.
Sønnen Philip Friderich blev opfostret hos bedsteforældrene, og Ane Elisabeth tog det store skridt at forlade hjemegnen og det kendte miljø på Alheden og rejste til Ø, hvor hun fik plads som tjenestepige.

Giftemål i Ø

I Ø møder Ane Elisabeth sin kommende mand. Det var kavalerist Jens Jensen Øe.

De får en datter **Ane Johanne** i 1816, og da pigen bliver døbt i Viskum kirke i august 1817 bliver forældrene gift ved samme lejlighed.
Ane Elisabeth bliver således en af de første af kartoffeltyskerne, der bliver gift med en etnisk dansker.
Men Ane Elisabeth bryder op fra Ø. Hun flytter til Thisted ved Tapdrup, hvor hun i tilgangslisterne står opført som "huskone". Måske har hun fået plads som husbestyrerinde for at forsørge sig selv og sin lille datter, for brudgommen var stadigvæk soldat, - han følger først efter i 1819.
De bosætter sig i Thisted og får yderlig 2 børn, Jens Peter Jensen Øe og Jacobine Jensen Øe, og de bliver boende i Thisted.

Kartoffeltyskere bosætter sig i Løvel
I 1819 bliver Ane Elisabeths storesøster, Eva Barbara, også gift med en etnisk dansker. Det er Christian Christensen Quist, der var født i Mammen. Han havde et selvejerhusmandssted i Sdr. Rind. Efter nogle år har de råd til noget større, og i 1836 køber de Stervbogård i Løvel (nuværende Kophøjgård, ejet af Ole Kuhr).
De købte gården af Jens Nielsen, der ved den lejlighed fik udstykket en parcel, matr. 18b fra gården (nuværende Jordemodervej 1) og udfærdiget et arvefæstebrev, der var gældende for hans levetid, hans enke eller børn. Her byggede Jens Nielsen et 14 fags hus til ham og konen.

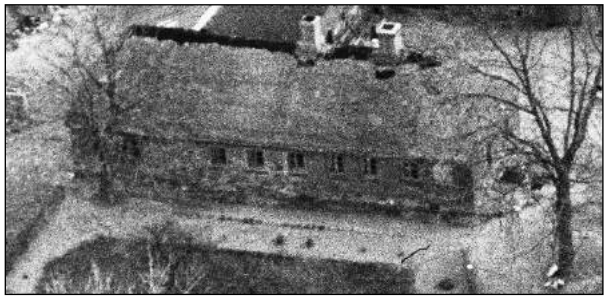

Det første hus på matr. 18b i Løvel, blev bygget af Jens Nielsen i 1836 og fungerede både som beboelse og stald.

Ane Johanne flytter til Løvel.
Eva Barbara og Chr. Christensen fik ingen børn i deres ægteskab, men i 1838 flytter Eva Barbaras søsterdatter, Ane Johanne, ind hos dem. Hun bliver betragtet som en datter af huset og i 1841 bliver der tinglæst en obligation, hvor Chr. Christensen Quist tilstår at skylde Ane Johanne Jensdatter 200 Rd. Beløbet er uopsigeligt så længe hun tjener hos ham.
I 1845 var Eva og Chr. Christensen ved at føle sig gamle og ville gerne sælge gården. Helt naturlig så de sig om efter en brudgom til Ane Johanne, som var ved at være særdeles giftemoden. Hun var da 29 år.
Igen rettedes blikket mod Ø, og det faldt på Johannes Poulsen. Han var søn af gårdmand Poul Andersen og Ane Katrine Pedersdatter i Øby. Han storebror, Chresten, skulle arve den fædrende gård, så Johannes var på udkig efter en gård, han kunne gifte sig til.
Alle parter var interesserede, og gårdhandlen blev aftalt på følgende betingelser:
Prisen var 300 Rd.
Christian Christensen Quist og Eva Barbara fik en aftægtskontrakt, så de kunne blive boende på gården til deres dages ende, hvis de ønskede det.
Johannes Poulsen skulle gifte sig med Ane Johanne inden årets udgang. I modsat fald ville handelen gå tilbage.

Ane Johanne og Johannes blev viet i Løvel Kirke d. 19.11.1845 og overtog Stervbogård.
De fik 3 børn. Tvillingerne Christian og Eva i 1846 og Ane Elisabeth i 1849. Christian var handicappet og kunne ikke forsørge sig selv.
Johannes Poulsen døde i 1857 af tuberkulose. I boet efter hans død ses en betydelig forøgning af værdien af gården i de 12 år, han havde ejet den.
Gården blev værdisat iflg. skiftet til 1.895 Rd., som blev fordelt mellem enken og børnene. Pengene til døtrene skulle dog først udbetales, når de blev myndige, eller ved deres giftermål.
Arven til sønnen blev stående i gården, da han på grund af sit handicap ikke kunne klare sig selv. Han døde i 1871
Enken giftede sig hurtig igen. Det var med den 14 år yngre Niels Andersen Nyrup (Kaldet bette Niels) fra Pederstrup.
Datteren Eva blev gift i 1871 med Jens Pedersen fra Finderup, og de fik som hendes fædrene arv skøde på matr. 18b, Jordemodervej 1.
Der blev købt yderlig jord til, bl.a. udstykning af hede fra Gåsekærgård i Løvel.
Ejendommen blev i familiens eje i 2 generationer mere, indtil den i 1987 overgik til fremmede hænder.
Eva og Jens Pedersen fik 8 børn, og de fleste af dem blev i Løvel og stiftede familie der,
Evas søster, Ane Elisabeth, blev gift i 1873 med sin grandfætter fra Grønhøj Johan Peder Philip Andresen, og de bosatte på Fold i Løvel.
Kolonisterne Bitsch og Cramers efterkommere havde slået rod i Løvel.

Kophøjgård, eller Stervbogård, som den blev kaldt i gamle dage (foto ca. 1950). Den ejede Eva Barbara Cramer og Chr. Christensen Quist fra 1836 til 1845.
Jonna Bach

H. Håning Andersen, sognepræst siden 1947, skriver i 1957 om åndslivet i Rødding, Løvel og Pederstrup sogne.

Denne artikel vil nogen kunne læse i deres kirkeblad, men den hører jo faktisk mindst lige så godt hjemme i lokalhistorien. Meget bliver fundet, når man rydder op i en præstegård før nedrivning.
Jørgen Dalager

"I pastoratet findes intet missionshus. IM (Indre Mission) har i det store og hele langt tilbage stået på god fod med de forskellige præster, om end der fra et enkelt hjem har været opposition, har IM været kirketro. Åben overfor kontakt med andre mennesker har IM trofast mod sit eget gjort en stilfærdig gerning af mærkbar betydning, idet kirken med dens gudstjenester har været det centrale, også for dem.
På grundtvigsk linie holdes lejlighedsvis foredragsaftner i Rødding. (ledet af gdr. Harald Villumsen, Batum) og i Løvel. Nogle få står som medlem af kirkelig Samfund. Afholder dog aldrig gudstjenester.
En del unge kommer i kirke, til ungdomsmøder og til foredrag. Mange dog sjældent. Mange unge søger efter- ungdoms- gymnastikskoler og højskoler (kun få søger IM skoler).
Lokale aftenskoler uden hobbybetonede fag har svært ved at få tilslutning. Ungdoms- og idrætsforeninger i Rødding og Løvel, kristelig ungdomsforening i Rødding, sport og faglig dygtiggørelse optager de unge. Mange baller.
Befolkningen er præget af jævnt gode kår (få har for lidt – færre for meget) og af faglig dygtighed. Mange landbrug er moderniseret med traktor, automatisk vandværk, malkemaskine, enkelte har kornsilo o.s.v. I ikke så helt få hjem er der centralvarme, flaskegas, badeværelse med moderne sanitet, elektrisk vaskemaskine. I enkelte hjem køleskab eller fryseboks. Flere andelsfrysebokse. Andelsvaskeri i Løvel.
I pastoratet er der ingen alderdomshjem, i skolerne kun hver anden dags undervisning. Ingen udbygning af skolerne efter 1937 love, ingen kommunale sportspladser, ingen eksamensskoler, kun asfalt på ca. 17 km af kommunens udstrakte vejnet. Kun Løvel kloakeret. På privat initiativ er der fælles vandværk og gadelys i Rødding og Løvel.

Almindelige handlende og håndværkere, men ingen fabrikker. Ingen læge eller dyrlæge. Kartoffelsorteringscentral i Løvel. Motorbane i Løvel.
Pastoratet er udpræget folkekirkeligt, kun en familie er udenfor folkekirken, de tilhører Jehovas Vidner. Det store flertal er – sognenes forskellighed til trods – mere gammeldags kirkeligt indstillet end retningspræget.
Ved menighedsråd og præstevalg retningsbetonede brydninger mellem IM og grundtvigianere i Rødding, mens Løvel og Pederstrup er præget af valg efter personer.
Kirkegangen, der vel nok er i tilbagegang, kan vel betegnes som jævn, ikke i almindelighed de store skarer, men heller ikke helt ringe. Størst i Rødding, procentvis størst i Pederstrup. Mange ved særlige lejligheder. En trofast skare slutter op om nadverbordet, selv om en hel del sjældent eller aldrig kommer der. Høretræthed såvel som tidens ringe muligheder for- og trang til at komme ud (mange biler – i Rødding sogn 96), mærkes her som ved foredragsaftenerne. Stor offervilje. Kirkerne velholdte. Kirkeuger. Kirkeblad. Gennem ydre missions kredsene har sognepræsten god kontakt med mange hjem. Gennem flere år Y+M bazar præget af offervilje (netto ca. 5500 kr. til Santalmission og DMS) og tilslutning noget i retning af folkefest.
Lærer J. Vestergård Jacobsen (ved Løvel skole 1914-1956) skrev ved sin afsked i kirkebladet, at menigheden stadig har kunnet glæde sig over den nidkærhed og trofasthed og det tjenersind, hvormed de fem præster i denne periode har varetaget deres gerning. Ud fra forskelligt syn har de øvet en indsats, der vil blive mindet med tak.
Dette kan jeg supplere med, at det er mit indtryk, at præsterne her i samme tid i det hele og store har kunnet glæde sig over god kontakt mellem skole og kirke, en solid kristendomsundervisning i skolerne og et godt samarbejde i kirkerne og ikke mindst over menigheder, der ikke alene gerne ser lærer og præst i hjemmene (lærer og præst bliver som regel inviteret med ved bryllup, sølvbryllup o.l.) men også er vant til at se på præsteembedets indehaver med tillid og agtelse som deres præst, ja, at ikke så helt få af menighederne føler sig forpligtede til at stå bag deres præst i arbejdet. Præstegerningen her er krævende, den har også visse mærkbare vanskeligheder, men den rummer også mange glæder."

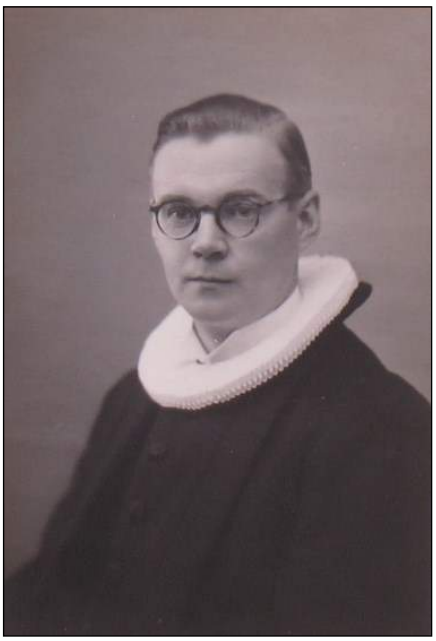

Ungdomsbillede af Haaning Andersen (1943) Præst i Rødding, Løvel og Pederstrup sogne 1947 –1978.

Per Vester skriver om de frivilliges arbejde på Arkivet i Jimmys sygdomsperiode.

Livets gang på arkivet.

For de frivillige på arkivet i Ørum blev arbejdet pludselig anderledes. Arkivleder Jimmi Fisker blev ramt af sygdom. Det stod også klart, at sygdomsperioden kunne blive af længere varighed.
Alle var dog enige om, at vi i fællesskab ville forsøge at holde arkivet åbent og holde skansen, indtil Jimmi kom på plads igen.
Det lykkedes at holde arkivet åbent som sædvanlig om mandagen. Vi fik svaret på mails, vi fik registreret materialer, vi fik lavet kaffe og vi fik fjernet det værste støv.
Vi synes selv, at det efter omstændighederne er gået godt. Der har ikke været lavet nogen særlige aktiviteter, men "nødberedskabet" har fungeret.
Jimmi er nu tilbage igen og parat til at få dagligdagen til at fungere som hidtil.
Der har været godt gang i aktiviteterne på Facebook. Flemming Daugaard har præsenteret et hav af billeder fra Tjele. De er blevet kommenteret livligt, og Flemming har gjort et stort arbejde med at få styr på de mange billeder og de mange oplysninger "offentliggørelsen" har givet anledning til.
Vi fortsætter med at lægge arkivets billeder på hjemmesiden Arkiv.dk. Det tager tid og vil derfor fortsætte i flere år endnu.
Der har ikke været så mange besøgende på arkivet på Tjelevej. Vi diskuterer engang imellem om det skyldes, at folk betjener sig selv på internettet og Facebook. Hvis det er sådan det går, vil vi i hvert fald kunne spare lidt på kaffen. Men arbejdet skal også orienteres mod den nye digitale virkelighed.
Hvem vil kigge på billeder i Ørum, hvis man kan se dem på internettet? Hvem kan forventes at indlevere billeder, hvis de ligger gemt på en telefon eller computer?
Men vi arbejder videre og er åbne overfor nye input. Så kig indenfor mandag eftermiddag. Der er stadig kaffe!

Kontingent til Tjele Lokalhistoriske Forening.

Det er tid for betaling af kontingent til foreningen. Betales senest 1. september 2019

Kr. 100 for et enkelt medlemskab
Kr. 150 for en husstand.

Kan betales på følgende måde:

1. Overførsel til foreningens konto i Andelskassen 5966 5005126

2. Ved henvendelse på arkivet Tjelevej 8 i Ørum mandage mellem kl. 14 og 17

3. Mobile Pay – 40486029 (Per Vester)

Husk af oplyse medlemsnummer – det står på medlemsbladet.

Er der spørgsmål om betaling af kontingent, så kontakt kassereren Per Vester på tlf. 40486029 eller e-mail kaper@lic-mail.dk